

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 9, 2014

[Назад](#)

[Головна](#)

УДК 338.342.4

*І. К. Чукаєва,
д. е. н., ст. н. с.,*

*головний науковий співробітник відділу розвитку виробничої інфраструктури
Державної установи «Інститут економіки та прогнозування НАН України», м. Київ*

АНАЛІЗ ФАКТОРІВ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК СИСТЕМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВУГЛЕВОДНЯМИ

I. K. Chukaeva,

*d. e. n., st.n.s., a main research worker of department of production infrastructure of
Public institution is «Institute of economy and prognostication of NAN of Ukraine», m. Kyiv*

ANALYSIS OF THE FACTORS INFLUENCING INNOVATIVE DEVELOPMENT SYSTEMS HYDROCARBONS

В статті показано роль інновацій у розвитку вуглеводневого сектору економіки, проаналізовано фактори, які впливають на сучасний стан інноваційного розвитку систем забезпечення вуглеводнями України. Досліджено специфіку фінансування інновацій у сфері забезпечення вуглеводнями.

In the article the role of innovations is rotined at development hydrocarbon the sector of economy, internal factors which influence on modern innovative development of the systems of providing of Ukraine hydrocarbons status are analysed . Investigational specific of financing of innovations in the field of providing hydrocarbons.

Ключові слова: *інновації, вуглеводневий сектор, фактори, специфіка фінансування.*

Keywords: *innovations, hydrocarbon sector, factors, specific of financing.*

Вступ. В даний час в Україні виникла гостра потреба у прискоренні вирішення проблем розвитку виробничої інфраструктури, зокрема систем забезпечення вуглеводнями.

В сучасних умовах застосування інноваційних технологій є одним із джерел підвищення технологічного рівня виробництва систем забезпечення вуглеводнями, що дає їм нові конкурентні переваги. Впровадження інноваційних технологій дозволяє їм значно підвищити ефективність і знизити витрати завдяки збільшенню виробничих потужностей.

В числі вчених, які зробили істотний внесок у розвиток ідей інноваційного розвитку вуглеводневого сектору можна назвати Карпову С.В., Калашникову Т.В., Лапко О.О, Бурлаку Г.Г., Ковалко О.М та ін. [1-7].

Незважаючи на велику кількість робіт, які присвячені інноваціям, існує потреба у дослідженні факторів, які впливають на сучасний стан інновацій та визначенні специфіки фінансування інноваційного розвитку систем вуглеводнів.

Постановка задачі. Метою статті є дослідження ролі інновацій в системах забезпечення вуглеводнями та оцінка факторів, які впливають на процес їх інноваційного розвитку в сучасних економічних умовах України.

Виклад основного матеріалу. Розвиток інновацій є природним прагненням нафтових компаній успішно розвивати свій бізнес в ринкових умовах. Нафтові компанії не є за визначенням інноваційними, а виступають як споживачі інновацій.

Інновації в нафтовому секторі являють собою процес реалізації нової ідеї, здатної забезпечити на перспективу збалансоване вирішення соціально-економічних проблем, зберегти ресурсно-природний потенціал комплексу.

Під інноваційним розвитком систем забезпечення вуглеводнями слід розуміти результат діяльності, спрямованої на вдосконалення технології геологорозвідки, видобування та переробки сировини, глибини її переробки, зниження енерговитрат, зносу устаткування, утилізації та використання попутної сировини, яка видобувається з нафтою з використанням новітнього, високотехнологічного обладнання з метою підтримки конкурентоспроможності виробленої продукції та збільшення обсягів видобутку з дотриманням екологічних норм. Проект інноваційного розвитку систем забезпечення вуглеводнями - це пріоритетний високо-ризиковий проект, спрямований на розробку і впровадження інновацій, в цілях зростання ефективності їхньої роботи.

За останні роки найбільші компанії з забезпечення вуглеводнями істотно збільшили фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок. Більшість великих світових вуглеводневих компаній направляли значні кошти на дослідницькі роботи, від результатів проведення яких залежить ефективність їх подальшого функціонування. Як показує статистика, за загальним обсягом фінансування наукових розробок у світі лідирують міжнародні американські і європейські компанії. Абсолютними лідерами в галузі є ExxonMobil і Total. Ці компанії вкладають у НДДКР по 700-800 млн. дол США в рік. Разом з тим, в розрахунку на 1 т нафтового еквівалента витрати «нафтових гігантів» на НДДКР становлять у середньому 1 дол на 1 т нафтового еквівалента, в той час як аналогічні витрати компаній Китаю та Бразилії на порядок вище - 2,35-3,22 дол. США [8].

Причому якщо раніше основний обсяг інвестицій припадав на фундаментальні дослідження, то в даний час - переважно на певний сегмент виробничого процесу, наприклад на розвідку і видобуток.

Інноваційна активність українських систем забезпечення вуглеводнями знаходиться на низькому рівні.

Основними внутрішніми факторами, які впливають на стан інноваційного розвитку систем забезпечення вуглеводнями України є:

- 1) Обладнання, яке використовується застаріло і часто не економічно (рівень зносу основних фондів в нафтовидобутку більше 50%, в нафтопереробці - 40%);
- 2) Відзначається низька частка витрат на інновації в загальному обсязі продукції. Частка витрат на НДДКР не перевищує 1% від доходів.
- 3) Низька частка інноваційної продукції у нафтовидобувальному і нафтопереробному секторі у загальному обсязі продукції.
- 4) Деформація інноваційних процесів в системах забезпечення вуглеводнями, що виражається у зростанні інвестицій в сегмент розвідки і видобутку та фінансуванні інноваційних проектів у нафтопереробці та нафтохімії за залишковим принципом.

При цьому основними чинниками зростання продуктивності систем забезпечення вуглеводнями є:

- використання нових технологій, обладнання, ноу-хау (20-25%)

- виробництво нових продуктів, в тому числі підвищення виходу більш світлих нафтопродуктів, збільшення виробництва продукції з більш високою доданою вартістю (20-25%)

- організаційна ефективність, в тому числі кваліфікація персоналу, системи управління персоналом та виробництвом (10%)

- збільшення масштабів виробництва (10).

5) Інноваційний потенціал науки і системи освіти використовується в недостатній мірі, при цьому дані сфери досі зберегли високий рівень фундаментальних наукових досліджень і якість підготовки фахівців для нафтового комплексу.

6) Низький обсяг фінансування інноваційної діяльності.

Таким чином, до основних внутрішніх факторів, які впливають на інноваційний розвиток систем забезпечення вуглеводнями відносяться такі, як: стан основних фондів, наявність технологій, обсяг і склад внутрішніх джерел фінансування, фінансовий стан систем забезпечення вуглеводнями, політика адміністрування, ділова репутація, якість видобутої нафти і вироблених нафтопродуктів, стан зайнятих трудових ресурсів.

Основними факторами, що впливають на фінансування інноваційної діяльності систем забезпечення вуглеводнями є такі:

1) *Тривалість і капіталомісткість проектів.* Інвестиційні проекти систем забезпечення вуглеводнями є більш тривалими і капіталомісткими, їх інвестиційна фаза може розтягнутися на роки, вимагаючи суттєвих за величиною сум капіталовкладень. Ці інвестиційні проекти зазвичай іммобільні, оскільки пов'язані з формуванням стаціонарної інфраструктури.

2) *Висока залежність проектів від економічних умов.* Залежність інноваційного розвитку систем забезпечення вуглеводнями від економічних умов, що визначається прибутковістю інвестиційних проектів по всьому виробничому ланцюжку - видобуток, первинна і глибока переробка, транспортування і споживання.

3) *Монополізм і державний вплив.* Викликають жорсткий зовнішній контроль над діяльністю систем забезпечення вуглеводнями, що з одного боку, підвищує інвестиційні ризики з-за необхідності врахування різних інтересів держави, але, з іншого боку, знижує невизначеність розвитку в кризових ситуаціях.

4) Залежність інновацій від рівня розвитку наукомістких галузей і сфер діяльності. При цьому велика частина технологій є унікальними і мають обмежені ринкові пропозиції

Висновки.

Не зважаючи на визнання необхідності та значення саме інноваційного шляху розвитку економіки України взагалі та енергетичної інфраструктури зокрема, говорить про його широке застосування поки що не доводиться. І хоча багато причин такого становища пов'язані з загальним незадовільним станом економічного розвитку, не завершенням процесу ринкових перетворень, недостатнім рівнем приватизації та деякими іншими об'єктивними факторами, є і значні, внутрішні фактори та не використані можливості значного просування на цьому шляху в галузях самої енергетичної інфраструктури.

Зокрема, до основних внутрішніх факторів, які впливають на інноваційний розвиток систем забезпечення вуглеводнями відносяться такі, як: стан основних фондів, наявність технологій, обсяг і склад внутрішніх джерел фінансування, фінансовий стан систем забезпечення вуглеводнями, політика адміністрування, ділова репутація, якість видобутої нафти і вироблених нафтопродуктів, стан зайнятих трудових ресурсів

Створення, розробка і впровадження нових інноваційних технологій може допомогти вуглеводневим компаніям здолати негативні наслідки впливу кризи і вийти на новий рівень розвитку.

Для підвищення інноваційної активності підприємств необхідно створювати сприятливий клімат для розширення інноваційної діяльності, включаючи створення відповідної інфраструктури, організувати підготовку і перепідготовку кадрів для інноваційної діяльності.

Література.

1. Карпова С.В. Инновационная активность компаний нефтегазового комплекса / С.В. Карпова // Нефть, газ и бизнес. – 2009. - №6. – С.8-11
2. Калашникова Т.В. Роль новых технологий в мировом нефтегазовом бизнесе / Т.В.Калашникова // Нефть, газ и бизнес. - 2007. - №5. – С.13-16
3. Лапко О.О. Проблеми фінансування інноваційної діяльності в ринкових умовах /О.О.Лапко// Збірка міжвузівської науково-практичної конференції Міністерства освіти та науки України «Інноваційна діяльність в системі вищої школи».- Івано-Франківськ.- 2000.- С.50-54
4. Череповицын А.Е. Концептуальные подходы к разработке инновационно - ориентированной стратегии развития нефтегазового комплекса /А.Е.Череповицын. Монография. СПб: СПГИ, 2008. — 212 с.
5. Бурлака Г.Г. Инновационная модель развития нефтеперерабатывающей промышленности Украины /Г.Г.Бурлака // Нефть и газ. – 2003.- №2.- С.30-34
6. Крицков В.Ф. Управление инновациями в нефтеперерабатывающей и нефтехимической промышленности /В.Ф.Крицков// - Сб. «Экономика, организация и управление в нефтеперерабатывающей промышленности». – М.: ЦНИИТЭнефтехим, 1992.- С.56-58.
7. Ковалко О.М. Інноваційні стратегії розвитку нафтогазових компаній у контексті глобалізації: порівняльний аналіз інституційних змін/ О.М.Ковалко, О.О.Лапко // Вісник Тернопільської академії народного господарства.- 2001. - №18.- С.90-95
8. Макова М.М. Инновационные технологи в нефтегазовом секторе /М.М.Макова, Э.Р.Юсупова// [Электронный ресурс] http://economyar.narod.ru/makova_u.pdf

Referencer.

1. Karpova, S.V. (2009), "Innovative activity of companies of neftegazovogo complex", *Neft', haz y byznes*, vol. 6 , pp. 8-11.
2. Kalashnikova, T.V.(2007), "Role of new technologies in world neftegazovom business", *Neft', haz y byznes*, vol. 5 , pp. 13-16.
3. Lapko, O.O. (2000), "Problems of financing of innovative activity in market conditions", *Zbirka mizhvuziv's'koi naukovopraktychnoi konferentsii Ministerstva osvity ta nauky Ukrainy* [Mizhvuzivska naukovopraktychnoy conference of Department of education and science of Ukraine], Innovatsijna diial'nist' v systemi vyschoi shkoly [Innovative activity is in the system of higher school], Ivano-Frankivsk, Ukraina, pp.50-54.
4. Cherepovitsyn, A.E. (2008), *Kontseptual'nye podkhody k razrabotke ynnovatsyonno - oryentyrovannoy stratehyy razvytyia neftegazovoho kompleksa* [The Conceptual going near development innovative - to the oriented strategy of development of neftegazovogo complex], SPb: SPGGI, Moscow, Russia, p.212.
5. Burlaka, G.G. (2003), "The Innovative model of development of oil-processing industry of Ukraine", *Neft' y haz*, vol. 2, pp. 30-34.
6. Krickov, V.F. (1992), "Management innovations in oil-processing and petrochemical industry" *Zbirka Ekonomyky, orhanyzatsiya y upravlenye v neftepererabatyvaiuschej promyshlennosti*, CNITEneftekhim, Moscow, Russia, pp.56-58
7. Kovalko, O.M. Lapko, O.O (2001), "Innovative strategies of development of naftogazovikh companies in the context of globalization: comparative analysis of instituciynikh changes", *Visnyk Ternopil's'koi akademii narodnoho hospodarstva*, vol.18, pp. 90-95.
8. Makova, M.M. Yusupova, E.R. (2010) *The Innovative technologists in a neftegazovom sector*, available http://economyar.narod.ru/makova_u.pdf (Accessed 22 may 2014).

Стаття надійшла до редакції 11.09.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"